

Budai Napló

Lap :

márc. 18.

Megjelent

Casanova tabáni háza, a tabáni pellengér és Mátyás király tabáni vadászkastélya

A mende-mondák keletkezésének gyökeireit sokszor nehéz megtalálni. Alábiakban a kegyes Utókor számára megörökítjük ama kuriózusan furcsa útát, módot, melyeken a fönti három címet alatti mende-monda szemünk láttára alakult ki — és pedig furcsa módon úgy, hogy e kétes eredetű holmikért részben e sorok írójának kellene — ha nem is az apaságot — de legalább is körösztmamaságot vállalni, ha tudnillik vállalná azt.

A dolog úgy esett, hogy a háború előtt néhány évvel *Elek* Artur egy tanulmány-sorozatát írt Giacomo *Casanova* di Steingalt nemes emberről, aki jelentékeny szerepet játszott a bécsi politika XIII. századvégi fondolataiban, majd különböző kellemetlenségekbe keveredve egy csehországi német főember ottani kastélyában halt meg, mint a hitbizományi könyvtár könyvtárosa. Nagystílusú és sokban törött életéről minden lexikon ír, a köztudat mégis hitvány és silány ponyvakiadásokból ismeri a kalandos *Gentiluomo* életét, aki egyébként gáláns úr és valójában a kedves nők nagy barátja volt, ámde sem jobb, sem rosszabb nem volt, mint bárki más e barok-módra törött vonalú időkben.

Budán, illetőleg a Tabánban soha nem járt, ellenben egy szellemesen megírt novella 1912 táján — ha jól emlékezünk rá, ugyancsak *Elek* Arthúr — a költő szabadságával megírta, hogy a Cavalliere szerelmi csatákon Vénustól szerzett nyavalyás állapotát a Ráczok Feredőjében óhajtvá kúráltatni, de meg holmi kis hamis fáraójáték-féle miatt Velencéből kénytelenítetvén, itt Tabánban nyert menedéket. A tabáni Ámor incselkedéseinek ellent nem állhatván, egy derék rác szőlősgazda — házigazdája — fekete-szemű és tűzről pattantott leánykája fejét csavarta el. Ezért egy langyos nyári este — midőn is Pestre valamely kávéházba kártyázni indult át a hajóhídon — a lányka nemes testvérbátyja és a bús vőlegény által rettentően ellazsmakoltatott, miérte is sietve Pestre, onnan pedig X. vármegyébe távozott. Itt újabb fejénepek fejét csavargatván el a bús férfiek — nemesurak — által deresre vonatták és hajdúk által pogány móddal és mogyorófalpálcákkal megcsapatták, majd a Nemes X. vármegyéből ebrudon kivetették.

Eddig a novella. Viszont e sorok íróját egy ízben — előadást tartván valahol a Tabán ódonosságairól — valaki megkérdezte a novella felől, mire az illetőnek azt a választ adta, hogy csakugyan novella az, nem pedig valóság.

Legnagyobb megrökönyösödésükre egy hét múlva egyik napilapban színes novella, majd egy előkelő szépirodalmi lapban még színesebb csemege és tollrajz, még későbbben egy előkelő lapunkban szép fénykép jelent meg egy hadnagy-utcai házról, melyben „Casanova lakott“. Röviddel rá újabb cikkek jelentek meg, melyek irgalmat esdettek a Tabán lebontása esetén e „műemlék“ számára. Mások emléktáblát óhajtottak a házra, akadt, ki „Casanova utcát“ óhajtott a Tabánba.

Kiderült, hogy egy szemfüles ifjú indította meg e lavinát, ki az első cikket megírta. Ma már mindenki tud Casanova házáról, a mende-monda pedig izmos gyermekké cseperedett.

Ugyanakkor — ezen az előadáson — elmondottuk, hogy nem pellengér a Fehér Sas-tér közepén álló oszlop, hanem a rajta látható 1857-es évszám tanúsága

szerint akkor állított piaci hirdetőoszlop és lámpaoszlop. Valaki azt kérdezte: mi volt a pellengér a jó régi időben s erre megmondottuk — hölgy lévén a kérdező — hogy kedves őseink a nyelves, pletyka, civakodó fejénepeket, ilyen pellengérek alá kalodába zárták és a többi. Ennek ellenére ismét egy „... szemfüles ifjú s a többi, előkelő lap cikke, rajza, fényképe satöbbi...“ Aminek a vége az lett, hogy ma már mindenki tudja, hogy „e pellengér Mátyás király korából való s hogy középkori s hogy vétek lenne eltávolítani és senki nem akarja elhinni, hogy nem így van.

Viszont 1920 őszén történt egy mustillatú langyos estén, hogy több vén és ifjú litterátusok gyűltek össze a Had-

nagy-utcában, néhai való jó Marada bács kedves és a Vén Eperfához cégérezett bormérésében. Itt a litteráturok tetemes italokat kebelezvén be, a méla tabáni hold fényénél a Philadelphiába vonultak el s közben megállottak a Szebenyi Antal téren. És megpillantották az egykori Szarvashoz cégérezett „Szarvasház“ Szarvascégerét. Ezen az alapon — azt emléktáblának tartva — az egyik ifjú egy előkelő lap vasárnapi számában megírta, hogy ez az „emléktábla“ Mátyás király itteni vadászatait örökíti meg, „középkori, sőt a házból földalatti alagút meg egyrészt a Várba, másrészt Budaörsre.“ Mire egy hét múlva újabb cikk s a többi: ebben azonban ravaszul már az is benne volt, hogy igen, hát tudjuk, no nincsen abban semmi, így-úgy, hát Mátyás király és a tabáni szép asszonyok, no igen, hát ezen a földalatti alagúton jártak föl s alá a menyecskék a Várba.

Azóta nincs hónap, hogy Casanova, Mátyás király és a tabáni kaloda valamely formában fel ne bukkanjon. Ha lebontják a Tabánt: akkor mindörökre budai regényességgé emelkedik a három mende-monda s az utókorból kiírthatatlan lesz.

Igy szép a világ. Hiszen a kedves mende-mondák mindig bizonyos szükségletet elégítenek ki. A szutykos, ámde bübajos Tabán eltűnik. Vén sikátorai helyén fertelmes berlini németességű Zweckbau idélen Fachlichkeitja fogja német Vorstadt-tá undokítani a budai Montmartre-t. E sachlich környezetben egy neo-neo-neoromantika virágocskáiként lesz hallhatatlan a kiírthatatlan budai regényesség: a Pellengér, a Casanova Háza és Mátyás Vadászkastélya.

A pesti ember Óbuda kiskorcsmaiba fog járni romantikáért és rántott csirkéért, ami nem is rossz dolog, főleg ha duplaporción.

Hárombék.